

Valtuustoaloite kuulemistilaisuuksien järjestämisestä kansalaisten luottamuksen palauttamiseksi/Emma Lehtonen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto 21.01.2026 § 7

ÖVPH/7814/00.02.00/2025

Valmistelija Penttinen Erkki

Asiakaspalvelupäällikkö Sari West

Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihe), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Aluevaltuutettu Emma Lehtonen nostaa valtuustoaloitteessaan esiin huolensa kansalaisten matalasta luottamuksesta hyvinvointialueeseen. Aloitteen mukaan tarvitaan toimenpiteitä, jotta asukkaiden luottamus ja turvallisuuden tunne saadaan nostettua korkeammalle. Aluevaltuutettu Lehtonen esittää, että Pohjanmaan hyvinvointialue aloittaa säännölliset kansalaisten kuulemistilaisuudet alueellaan. Eri puolilla aluetta järjestettävät kuulemistilaisuudet tarjoavat kansalaisille mahdollisuuden saapua esittämään huolensa, ja kysyä mielessä olevia asioita. Se myös lisää positiivista mielikuvaa hyvinvointialueesta toimijana ja tuo sitä lähemmäs alueen asukkaita. Valtuustoryhmillä on toki oma tehtävänsä erilaisten kansalaistilaisuuksien järjestämisestä, tätä varten on varattu erillistä ryhmärahaa. Se ei kuitenkaan poista hyvinvointialueorganisaation, ja sen johdon, vastuuta kohdata alueen asukkaita ja olla läsnä.

Vastaus:

Kansalaisten luottamukseen vaikuttaa vahvasti tunne osallisuuden kokemuksesta. Osallisuuden kokemus syntyy mahdollisuuksista osallistua omaan hoitoon ja palveluun aina niissä tilanteissa, kun asiakas saa hoitoa tai palvelua, mutta myös mahdollisuuksista vaikuttaa palvelujen kehittämiseen omaa asiointia laajemmin. Osallistumisen tapoja on kuvattu laajasti Pohjanmaan hyvinvointialueen osallisuussuunnitelmassa vuosille 2024-2026, jonka Pohjanmaan hyvinvointialueen aluevaltuusto on hyväksynyt 20.12.2023 § 86.

Laki hyvinvointialueesta linjaa vahvasti osallistumista. Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. (29 §) Hyvinvointialueen on tärkeä huomioida kaikki palvelujen käyttäjät, mukaan lukien ne palvelujen käyttäjät, jotka käyttävät hyvinvointialueen palveluja, mutta asuvat toisaalla vakituisesti.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan lain mukaan edistää erityisesti (29 §):

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;
- 2) selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;
- 4) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- 5) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun;
- 6) tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Laki hyvinvointialueesta käsittelee myös hyvinvointialuestrategiaa (41 §). Laki edellyttää, että hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon mm. asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävänalalla sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet (41 §).

Hyvinvointialueen osallisuussuunnitelmassa on osallisuuden lajeiksi listattu:

- tieto-osallisuus: oikeus saada tietoa eri palveluista ja omasta palveluprosessistaan esteettömästi

- aloiteosallisuus: mahdollisuuksia nostaa itselle tai yhteisölle tärkeitä asioita harkittavaksi päätöksentekoon
- suunnitteluosallisuus: oikeus saada tietoa valmisteilla olevista hyvinvointialueen ajankohtaisista hankkeista sekä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen palveluiden suunnitteluprosesseihin
- toimintaosallisuus: asiakkaiden omaa toimintaa palvelujen tuotannossa
- päätöksenteko-osallisuus: palveluiden käyttäjien päätösvalta esimerkiksi palveluiden tuottamisessa
- arviointiosallisuus: mahdollisuuksia päätösten ja lopputulemien arviointiin

Osallisuussuunnitelman hyväksymisen jälkeen on hallintosääntöä uudistettu niin, että asiakasraadit ollaan korvaamassa asukaspaneeleilla. Hallintosäännön 32 §:n mukaan asukaspaneelin tehtävänä on perehtyä ja käydä keskustelua vuosittain 1–3 aiheesta, joihin se pääsee myös itse vaikuttamaan. Asukaspaneelin työ voi käynnistyä joko valtuutettujen tai kansalaisten aloitteesta. Asukaspaneelin lopputuloksena syntyy aloitteita, julkilausumia ja poliittikasuosituksia.

Aluevaltuuston on käsiteltävä asukaspaneelin suositukset sekä vastattava niihin. Toimintasäännössä todetaan muun muassa sen tehtävät, jäsenten lukumäärä ja valintatapa, toimikausi, kokous- ja toimintakäytännöt sekä puheenjohtajiston valinta ja sihteeristön muodostaminen. Muista vaikuttamis- ja osallisuusmuodoista päätetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaostossa ja osallisuussuunnitelmassa, jonka hyväksyy aluehallitus. Asukaspaneelien valmistelu on meneillään.

Alueen asukkaita on osallistettu vuosittain eri puolilla hyvinvointialuetta järjestetyissä kansalaistapaamisissa (2-3 kertaa vuodessa) sekä sähköisillä (webropol) kyselyillä. Vuoden 2025 aikana pilotoitiin sähköisenä osallistamisen muotona Voxit-osallistumisalustaa. Osallistumisalusta mahdollistaa, että keskusteluun voi osallistua suuri määrä alueen asukkaita. Tämä edellyttää kykyä ja taitoa käyttää osallistumisalustaa. Myös verkossa toteutetut webropol -kyselyt edellyttävät mahdollisuuksia ja kykyä käyttää sähköisiä välineitä, mutta osaan näistä kyselyistä on voinut vastata myös kyselylomakkeilla, joita ollut saatavilla sosiaali- ja terveys- tai hyvinvointiasemilla. Järjestöjen ja yhdistysten kanssa on pyritty lisäämään yhteistyötä toimialoitain järjestetyillä kumppanuuspöytäkeskusteluilla, joiden tavoitteena on ollut myös lisätä järjestötoiminnan osallisuutta hyvinvointialueen toimintaan.

Pohjanmaan hyvinvointialueella asuu noin 179 500 asukasta, jotka asuvat 14 eri kunnassa. Maakunnan maantieteellisestä muodosta ja asukasmäärästä johtuen asukastapaamisten järjestäminen kaikissa kunnissa on haasteellista. Kasvokkain tähän mennessä järjestettyihin tilaisuuksiin on osallistunut väestöä eri kieliryhmistä ja eri ikäryhmistä vaihtelevasti. Vuosittain 2-3 tapaamisessa on haettu alueellisuutta ja ne on järjestetty eri kunnissa. Kuulemistilaisuuksia ei ole tähän saakka pystytty järjestämään kaikissa kunnissa systemaattisesti. Tilaisuudet on järjestettävä pääsääntöisesti ilta-aikaan. Järjestelyissä on huomioitu ruotsin ja suomen kielet sekä järjestetty tulkkaus viittomakielellä. Hyvinvointialueen viranhaltijat ovat osallistuneet kutsuttuina eri toimijoiden, esimerkiksi yhdistysten järjestämiin kokouksiin.

Sähköisten osallistumisalustojen positiivisena puolena on väestön mahdollisuudet osallistua oman laitteen kautta ajasta ja paikasta riippumatta. Toisaalta kaikilla alueen asukkailla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua niiden kautta. Osalla ei ole käytössä tietokonetta, osalla ei ole taitoa täyttää sähköisiä lomakkeita ja kyselyjä.

Vastauksena valtuustoaloitteeseen todetaan, että aloite on hyvä ja kannatettava. Hyvinvointialueella toteutetaan osallisuutta verkkopohjaisilla alustoilla, vuosittain järjestetyissä asukastapaamisissa eri puolilla hyvinvointialuetta sekä välillisesti eri yhdistysten ja järjestöjen kautta. Ensimmäiset hallintosäännön mukaiset asukaspaneelit järjestetään vuoden 2026 aikana. Maakunnan maantieteellisestä muodosta ja

asukasmäärästä johtuen asukastapaamisten järjestäminen kaikissa kunnissa on haasteellista. Kasvokkain tähän mennessä järjestettyihin tilaisuuksiin on osallistunut väestöä eri kieliryhmistä ja eri ikäryhmistä vaihtelevasti. Asukastapaamiset on koettu hyvinä ja osallisuutta tukevinä, vuorovaikutusta edistävinä tilaisuuksina. Osallisuutta mahdollistavia toimintamuotoja on edelleen kehitettävä. Osallisuussuunnitelma tuleville vuosille päivitetään vuoden 2026 loppuun mennessä.

Sektorijohtaja työikäiset Penttinen Erkki

ehdottaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto päättää antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen selontekona aluehallitukselle valtuuston jatkokäsittelyä varten.

Päätös:

Jaosto hyväksyi ehdotuksen.

Jakelu